

Inleiding

Bij de gedachte aan een boek over abortus begon ik haast te griezelen. Wat een vreselijk thema! Geen boek voor op de salontafel. Niks leuks aan, eigenlijk. ‘Geen gezellig onderwerp,’ zei mijn moeder diplomatiek toen ze het hoorde. Waarom het dan toch geschreven moet worden? Toen ik vijftientig was, onderging ik een abortus en daarmee heeft het onderwerp zich blijvend in mijn leven genesteld. Het is niet zo dat ik dagelijks ernstig lijd onder die beslissing van toen. Maar ze is er wel en ze wil aandacht. Beslissingen die over leven en dood gaan, vragen er blijkbaar stelselmatig om getoetst te worden. Zou het met het ouder worden te maken hebben dat ik er nu behoefte aan heb om de bezem eens flink door mijn leven te halen? Om oude spinnenwebben bloot te stellen aan de ragebol, donkere hoekjes uit te soppen, half vergane herinneringen tegen het licht te houden. Overal de zon bij te laten komen. En nog eens te kijken waarom het allemaal gegaan is zoals het ging.

Wanneer ik een herkansing kreeg, zou ik afzien van abortus. Niet dat ik geen begrip heb voor mijn motieven van toen, maar ik ben sindsdien anders aan gaan kijken tegen de beëindiging van een menselijk leven in wording. En bovendien zou ik dan een kind gehad hebben. Een kind dat er nu niet is. Is het niet een wrange speling van het lot dat ik ooit zwanger was zonder het te willen en dat ik het – toen ik het uiteindelijk wél wilde – niet meer werd?

Natuurlijk is het onderwerp daarom extra beladen geworden. Die paar weken zwangerschap die ik heb doorgemaakt, zijn meteen mijn enige ervaringen met de magie van het in verwachting zijn. Herinneringen die ik koester, zoals ook vrouwen met voldragen zwangerschappen dat doen. Eigenlijk ben ik door die zwanger-

schap toch een beetje moeder geworden, al is het van een nooit geboren kind.

Maar ik schrijf dit boek niet alleen voor mezelf. Nog dagelijks zijn er vrouwen die voor de keuze komen te staan om hun zwangerschap voort te zetten of om hem af te breken. Als ik voor iemand op dat glibberige pad een ervaren loodsvrouw zou kunnen zijn, gráág. Misschien kun je iets aan mijn ervaringen hebben, niet alleen op korte, maar ook op langere termijn. Het is bekend dat moederschap een leven lang duurt. Maar ook het bijna-moeder-worden gaat niet over. In dit boek staat informatie waarmee je tot een meer overwogen keuze kunt komen, samen met de persoonlijke geschiedenissen van een aantal vrouwen dat meestal wel, maar soms ook niet voor abortus koos, die je kunt laten meewegen bij je besluit.

En dan zijn er nog de vele vrouwen die net als ik ooit overgingen tot abortus en die beslissing met zich meedragen, in positieve of negatieve zin. Zij kennen de twijfels, de schuldgevoelens, de spijt, of misschien juist de opluchting of de tevredenheid over je wijsheid van toen. Maar nog vaker een smeltkroes van ambivalente gevoelens. Want laten we eerlijk zijn: niemand doet een abortus zomaar. Het kan juist een teken van moederliefde zijn om je kind een beroerde start te besparen. Maar ik denk dat er voor iedereen die nadenkt over de waarde van het leven een moment komt om je keuze te heroverwegen. Al is het alleen maar om de verdrietige gevoelens die er voor de meeste vrouwen toch wel bij horen, te verwerken.

Al schrijvend ben ik er steeds meer achter gekomen dat abortus een erg slechte oplossing is voor een probleem dat je uiteindelijk zelf veroorzaakt hebt door dat sperma toe te laten (behalve in de zeer zeldzame gevallen dat een vrouw na een verkrachting zwanger werd). Dit boek is ten dele een anti-abortusboek geworden. Maar schrik niet, ik wil niemand veroordelen en dat ga

ik ook niet doen. Ik vind nog steeds dat vrouwen zelf moeten kunnen beslissen, en dat ze daartoe volledige en eerlijke informatie moeten krijgen. Ik vind ook dat vrouwen die wel tot abortus besloten, zich niet levenslang moeten kwellen om wat zij hebben gedaan. Je mag best compassie met jezelf en met elkaar hebben. Maar een gewetensonderzoek kan zeker geen kwaad. En als je daarna nog steeds vóór abortus bent, dan weet je meteen wat zekerder waarom. Ik denk dat ik in dit boek veel verschillende aspecten belicht. Dat geeft herkenning, identificatie. Zet de doos met tissues maar vast klaar.

De geschiedenis van abortus

Wie zou voor de allereerste keer een abortus hebben opgewekt of dat door een ander hebben laten doen? Zou dat een van onze voormoeders uit de prehistorie geweest zijn? En zou ze die daad toen overleefd hebben of eraan bezweken zijn? Eens moet toch de allereerste keer geweest zijn. Abortus veronderstelt in elk geval de wetenschap dat het ophouden van de menstruatie en het opzwellen van de buik de komst van een nieuw kind voorspellen en ook is het noodzakelijk dat de vrouw zich realiseert dat ze geen kind wil baren of niet nóg een boreling wil en dat ze daar bewust actie tegen onderneemt.

Ik denk dat we ervan uit kunnen gaan dat vrouwen al eeuwen en eeuwen lijdten onder het probleem van een onverantwoord uitdijende kinderschaar en dat vele hebben geprobeerd de natuur een spaak in het wiel te steken. Te veel mondjies om te vullen, te veel werk om te verrichten, een te grote belasting voor het eigen lichaam, ongehuwd in verwachting, of een kind verwachtend van de ‘verkeerde’ man, de redenen zijn gemakkelijk te bedenken. In de oudheid, bij de Romeinen en Grieken, vonden er al abortussen plaats. De man was de baas over het kind en kon daarom zijn vrouw ook verplichten tot abortus wanneer zij dat zelf niet wilde. In het middeleeuwse Europa waren er al talloze middeljes bekend bij de ‘heksen’, met behulp waarvan men een abortus kon opwekken. Soms deed de vrouw dit zelf, er waren ook mensen, meestal vrouwen, die tegen betaling dergelijke diensten verleenden – de ‘engeltjesmaaksters’. Hun activiteiten hadden vaak ingrijpende gevolgen, zoals ernstig bloedverlies of infecties. Veel vrouwen stierven dan ook na een poging tot vruchtafdrijving of werden voor de rest van hun leven onvruchtbaar. Ook nu nog overlijden elders in de wereld dagelijks vrouwen voor wie

geen medisch verantwoorde abortus beschikbaar is. De wereldgezondheidsorganisatie WHO schat dat dertien procent van alle moedersterfte te wijten is aan onveilige abortus.

Van vóór 1800 zijn er nauwelijks cijfers bekend over het aantal veroordelingen voor abortus in Nederland. Strafbaar was het echter wel, zowel voor de vrouw als voor de aborteur. Er moest toen echter worden vastgesteld dat het om de afdrijving van een levende vrucht ging en met de stand van de wetenschap op dat moment was dat eigenlijk nauwelijks aan te tonen. Er vonden dan ook weinig veroordelingen plaats.

Abortus werd in brede kring echter wel gezien als een misdaad tegen het leven. Twee dichtregels van Joost van den Vondel uit 'Van 't zwijn ende den wolf' geven weer hoe men in zijn tijd over dit onderwerp dacht:

“T zijn hoeren die haer lief onechtelijk omarmen,
Maer duyvels die de vrucht haers lichaems niet beschermen.’

Hoewel abortus als een misdrijf werd beschouwd, vond er veel discussie plaats over de ernst van dit misdrijf wanneer abortus werd opgewekt gedurende de eerste maanden van de zwangerschap. Men maakte een onderscheid tussen een 'bezielde' en een 'onbezielde vrucht', het tijdstip waarop de ziel de foetus inging en het dus een echt menselijk wezen werd, was onderwerp van discussie. In elk geval werd abortus in de eerste weken niet als een ernstig misdrijf gezien. In de loop van de achttiende eeuw werd dit onderscheid tussen bezielde en onbezielde vrucht opgeheven, de vrucht werd al vanaf de conceptie als een menselijk wezen beschouwd, dat recht op bescherming had.

In de periode van 1600 tot 1800 werd abortus vooral aangewend door vrouwen die ongehuwd zwanger waren geworden en ook wel door vrouwen die een buitenechtelijk kind zouden krijgen. In deze tijd was het voor gehuwde vrouwen niet ongevoen om grote gezinnen te hebben. Overigens werden door vrouwen in

erbarmelijke omstandigheden ook kinderen te vondeling gelegd, en kwam kindermoord regelmatig voor.

Abortus werd al toegepast als een medische ingreep wanneer daardoor het leven van de moeder gered kon worden. In 1858 schreef H.L. Braam in een medische dissertatie over abortus dat het beter was één leven te redden dan twee levens verloren te laten gaan.

Abortus kon worden opgewekt via externe methoden (slaan op de buik, hete voet- en zitbaden, extreme lichamelijke inspanning, een opzettelijke valpartij van de trap) of via interne. Er was een groot aantal recepten voorhanden. De meeste daarvan waren echter niet effectief, en als ze wel hielpen, waren ze niet zelden gevaarlijk voor de vrouw. In *Volksgeneeskunst in Nederland* (1909) geeft Van AnDEL een opsomming van middelen waaraan men een vruchtafdrijvende werking toeschreef:

‘Een mengsel van groene zeep, roet en sodawater; azijn, waarin een dag lang zeven koperen centen gelegen hebben; groene zeep met brandewijn; slijpsteenafval; geroeste spijkers op jenever; smidswater (water uit de koelbak van de smid); huislook met stroop; het stof (opgedroogd zweet) dat bij het roskammen van paarden afkomt’ en zo gaat hij nog wel even door. Ook een aantal kruiden komt in zijn lijst voor: wijnruit, moederkoren, saffraan, maanzaad, ridderspoor.

Soms hadden deze stoffen een magische betekenis: het afkooksel of poeder van een gedroogde teelbal van een vos.

Tot slot waren er nog de mechanische middelen: het aanbrengen van een kaars om de baarmoeder te prikkelen en de weeën op gang te brengen, het aanprikken van de vruchtvliezen, ‘de eivliessteek’, met het doel het vruchtwater te laten wegllopen en zo een vruchtafdrijving op gang te brengen en de intra-uterine in-

spuiting. Daarbij werd vloeistof in de baarmoeder gespoten met het doel dat door het gewicht de vruchtzak van de baarmoederwand losscheurde. Deze methoden waren weliswaar effectief, maar er traden vaak complicaties op, zoals bloedingen, verwondingen, infecties, het afsterven van weefsel, of een luchtembolie doordat er met de vloeistof lucht werd ingespoten die vervolgens in het vaatstelsel terechtkwam, met alle rampzalige gevolgen van dien.

Volgens de artsen Treub en Van Tussenbroek stierf vier procent van de vrouwen, terwijl zevenentwintig procent een ernstige ziekte opliep. Weliswaar kregen zij vooral de vrouwen onder ogen bij wie medische problemen rezen, maar het staat vast dat abortus in deze tijd beslist een groot risico inhield. Naarmate er meer mechanische middelen werden toegepast, werd abortus minder een zaak van de vrouw zelf en haar vriendinnen, de 'gelegenheids-aborteurs', maar kwamen er ook beroepsaborteurs die hun diensten aanboden. Zo kwam het voor dat aborteurs vanuit de steden op het platteland hun klanten kwamen opzoeken. Een aborteuse uit Rotterdam bezocht haar klanten op de Zuid-Hollandse eilanden met breinaald en lampenglas (dat laatste gebruikte ze als speculum), waarbij ze bleef logeren tot de vruchtafdrijving een feit was.

Eind 1800 werd abortus niet gezien als een belangrijk maatschappelijk probleem, waaraan de wetgever aandacht zou moeten schenken. Het aantal veroordelingen was te verwaarlozen. Het aantal pasgeborenen dat stierf, was zeer hoog; een groot aantal zwangerschappen uitdragen om tot vier, vijf overlevende kinderen te komen was dus gangbaar. Naarmate er door verbeterde medische wetenschap, medische zorg en hygiëne meer kinderen overleefden, raakte dit patroon verstoord. Na 1880 ging men daarom bewust het aantal geboorten beperken. Hoewel een hoog kindertal in confessionele kringen langer vanzelfsprekend bleef, zag men ook hier na 1880 een gestage daling van de geboortecijfers. Dit was onder andere het gevolg van het toepassen van de coï-

tus interruptus, het toenemend gebruik van voorbehoedsmiddelen en het stijgen van het aantal opgewekte abortussen. Sommigen waren van mening dat men het noodzakelijke lage kindertal moest bereiken door onthouding of door laat te trouwen. Opvallend was dat abortus nu even vaak binnen als buiten het huwelijk plaatsvond: het werd een middel tot geboortebepanking. Dat het tot beheersbare proporties terugbrengen van de vruchtbaarheid soms wel wenselijk was, blijkt uit de volgende felicitatie, die een vader in 1906 ontving bij de geboorte van zijn elfde kind: 'Geluk met uw jonggeborene! 't Mag nu ook weleens ophouden, niet? Dit zou ik in 't vervolg maar aan broer Eelco overlaten.' (Uit: *Freules, dames, vrouwen* van Yme Kuiper, Henk Nicolai en Corien Rattink.)

De geschiedenis van de legalisatie van abortus is in feite niet los te zien van de geschiedenis van de vrouwenbeweging. Laten we beginnen bij Aletta Jacobs, een van de eerste grote voorvechtsters voor vrouwenrechten. Zij werd geboren in 1854. In die tijd waren gezinnen vanzelfsprekend groot en de moeder was van vroeg tot laat bezig met het huishouden.

In *Herinneringen* schrijft Aletta Jacobs: 'Moeder bakte zelf het brood, bereidde de boter en kaas, deed de wasch, zorgde voor den inmaak, pekeldde het vleesch en maakte worst, en spinde, naaide en stopte al wat voor de jonge huishouding noodig was.' Hierbij moet vermeld worden dat het gezin elf kinderen telde, van wie Aletta de achtste was, dat de wasmachine bij lange na nog niet bestond en dat haar moeder ook nog eens bijsprong in de huisartsenpraktijk van haar man.

Aletta was de eerste vrouwelijke hbs-leerling (dat wil zeggen, ze mocht als toehoorder in de klas aanwezig zijn) en bezocht als eerste vrouw de universiteit. Eenmaal afgestudeerd was ze natuurlijk ook de allereerste vrouwelijke arts. Aangezien het tegen haar rechtvaardigheidsgevoel in ging dat een vrouw op grond van haar sekse werd achtergesteld en dat vele deuren voor haar ge-

sloten bleven, terwijl ze wel over de nodige capaciteiten beschikte, raakte ze eerst ongewild en later steeds bewuster betrokken bij de vrouwenbeweging. Zij was een duidelijke exponent van de eerste feministische golf. Zo heeft zij vijftientig jaar gestreden voor het algemene vrouwenkiesrecht, een doel dat pas in 1919 bereikt werd. Hoewel het absoluut niets met abortus te maken heeft, wil ik hier toch een observatie uit 1890 aanhalen van Carel Victor Gerritsen, de man van Aletta Jacobs: 'Gisteren heb ik onder de honderden rijtuigen in de Champs Elysées er een gezien zonder paard! Dat is nu wel geen wonder, maar als ik er bijvoeg dat het niettemin voortbewoog, ongeveer met denzelfden spoed als andere rijtuigen met paard in draf, wat zeg je dan?' Dat zet ons weer even terug in de tijd.

Vrouwen kregen aan de lopende band kinderen. Voorbehoedsmiddelen waren verboden, ze waren daardoor niet of zeer moeilijk verkrijgbaar en het gebruik ervan werd als een duivelse praktijk gezien. Men was dus aangewezen op onthouding of 'voor het zingen de kerk uitgaan', zoals de zaadlozing buiten het vrouwenlichaam wel werd genoemd. Uiteraard schoten deze methoden tekort.

Over het 'willekeurig moederschap' schrijft Aletta Jacobs: 'Reeds gedurende mijn studententijd en vooral tijdens mijn verblijf in het gasthuis te Amsterdam, werd ik herhaaldelijk gekweld door de gedachte aan het vele en zware leed door vrouwen geleden, die maar telkens weder zwanger werden, hoewel die toestand om de een of andere reden noodlottig voor haar leven kon worden. (...) 'Wie deugdelijke anti-conceptionele middelen tot zijn beschikking had, zou onnoemelijk veel leed kunnen voorkomen. Dat hadden de gesprekken met de kraamvrouwen in het Amsterdamsche ziekenhuis mij wel geleerd, dat wist ik door den aanblik van zooveel zuigelingen, wier geboorte alles behalve met blijdschap tegemoet was gezien, wier bestaan in vele gevallen noch voor de ouders, noch voor de gemeenschap, ook maar in het minst gewenscht was.' Aletta Jacobs pleitte dan ook voor voorbehoed-

middelen, ze propageerde met name het pessarium. In haar tijd werd ze daar behoorlijk om verketterd.

Door het toenemen van het aantal abortussen werd de discussie over dit onderwerp onvermijdelijk. Iemand die hierin een voortrekkersrol vervulde, was hoogleraar in de verloskunde en gynaecologie Hector Treub (1856 –1920). Hij was van mening dat de beperkende wetgeving, die ook de abortus om medische redenen nog steeds strafbaar stelde, vrouwen naar de illegale aborteurs jaagde, omdat vrouwen die het kind niet wilden, het ondanks het verbod tóch niet ter wereld zouden brengen. Overigens zag Treub niet alleen een fysieke bedreiging van het leven van de moeder als grond voor abortus, maar ook sociale redenen.

Het aantal ‘criminele’ abortussen bleef stijgen, waarbij het hoogtepunt tijdens de Tweede Wereldoorlog kwam te liggen.

De Neo-Malthusiaanse Bond gaf seksuele voorlichting en stelde middelen ter beschikking. Dat stuitte op veel tegenstand. Ook de latere opvolger, de NVSH, was in de jaren vijftig in de ogen van velen nog steeds een satanische instelling. De kerk heeft natuurlijk lang onze seksuele moraal gedomineerd. C.V. Lafeber schrijft in *De tijden veranderen meer dan de mensen. Geschiedenis van Nederland tijdens de koude oorlog*: ‘Kinderen waren nog steeds een geschenk van Onze Lieve Heer. Mevrouw B. was tweeëndertig en had in dertien jaar twaalf bevallingen achter de rug. Nu wilde ze geen kinderen meer en de dokter adviseerde sterilisatie, omdat “voor andere middelen het echtpaar niet hygiënisch, rijk of intelligent genoeg was”. De dominee sprak echter zijn veto uit. Hij zou het echtpaar “op alle plus- en minpunten van een eventueel besluit wijzen”. Mevrouw heeft nog enkele kinderen gekregen.’

Jan de Bruijn schrijft in *De geschiedenis van abortus in Nederland*: ‘Wie geen lid was van de Neo Malthusiaanse Bond, was ter verkrijging van voorbehoedmiddelen voornamelijk aangewezen op de “gummiwinkeltjes”, die geen goede reputatie genoten. In de-

ze winkeltjes was doorgaans ook pornografie verkrijgbaar en veel winkeliers verstrekten adressen van clandestiene aborteurs, of wekten zelf abortus op. De verkoop van anticonceptionele middelen speelde zich daardoor grotendeels af in een obscure, half-criminele sfeer, die een hoge psychologische drempel opwierp en de verkrijgbaarheid van anticonceptie sterk verminderde.'

Rond 1925 laaide in ons land de abortusdiscussie weer op, omdat abortus een 'algemeen toenemend verschijnsel' was. De bevolkingsgroei was van dien aard dat het ontkennen van het probleem niet langer maatschappelijk verantwoord was. Angst voor overbevolking dus. Jan de Bruijn schrijft: 'In katholieke kring bleef de afwijzende houding tegenover abortus en anticonceptie voor de Tweede Wereldoorlog onveranderd.' Op het rooms-katholieke Nederlands-Vlaamse congres over het bevolkingsvraagstuk, gehouden te Breda in 1923, herhaalde prof. J. Salsmans het katholieke standpunt over geboortebeperking. Over abortus merkte hij onder andere op: 'Ook kan deze nooit, zelfs niet wanneer het leven van de moeder op het spel staat, zedelijk verontschuldigd worden. Rechtstreeksche abortus provocatus van een nog niet levensvatbare vrucht, komt altijd overeen met moord, zoowel als alle heilkundig ingrijpen dat het kind in de baarmoeder doodt.' Maar ook onder niet-katholieken en vooral onder artsen bevonden zich veel tegenstanders van anticonceptie en abortus. In een studie over abortus uit 1925 schreven P. van Heynsbergen, substituut-officier van justitie, later hoogleraar, en dr. G.C. van Balen Blanken, vrouwenarts: 'Een volk dat vruchtbaarheid schuwet en een groot gezin als een ramp ziet, is betreurenswaardig en beklagenswaardig. Maar indien zijn streven naar gezinsbeperking zoo groot is, dat het zelfs gaat doden, wat leeft in den moederschoot, is het onzedelijk en zal het in zonde ondergaan.'

In 1930 kwam de methode-Ogino-Knaus in zwang. Een Japanner en een Oostenrijker hadden ontdekt dat de vruchtbare dagen van een vrouw omstreeks de ovulatie vielen, meestal dus tus-

sen de zestiende en twaalfde dag voor iedere menstruatie. Het boek *Periodieke onthouding in het huwelijk van Smulders*, waarin deze methode werd uiteengezet, werd in korte tijd vele malen herdrukt. Het voorzag duidelijk in een grote behoefte.

Marxistisch jurist Johan Valkhoff pleitte in *Abortus provocatus en strafwet* (1933) voor legalisatie van abortus. Hij vond dat er een scheiding moest zijn tussen ethiek en recht. Het feit dat abortus niet gewenst was, of moreel verwerpelijk, hoefde niet te betekenen dat het daarom strafbaar zou moeten zijn. Valkhoff stelde dat de wet niet aansloot bij de dagelijkse praktijk. Zijn belangrijkste argument was dat de meeste abortussen voortkwamen uit sociaal-maatschappelijke nood en wanneer die nood niet gelenigd werd, zou men de behoefte aan abortus niet moeten negeren omdat 'de sanitaire gevolgen van de gelegaliseerde vruchtafdrijving minder verderfelijker dan die van de "geheime" waren'.

Ondertussen bleef de bevolking toenemen. In 1880 overleden 218 op de 1000 zuigelingen beneden de één jaar, in 1940 waren dat er nog maar negenendertig.

Jan de Bruijn schrijft: 'Het hoge geboortecijfer zorgde, bij een verdere daling van het sterftecijfer, voor een sterke bevolkingsgroei: ondanks een negatief migratieoverschot groeide de Nederlandse bevolking in de periode 1945-1960 van 9,2 tot 11,4 miljoen. Deze verontrustende bevolkingstoename leidde er weer toe dat de maatschappelijke noodzaak van geboortebeperking steeds meer werd ingezien. In deze periode voltrok zich dan ook een geleidelijke acceptatie van anticonceptie, die gepaard ging met een poging geboortebeperking in het bestaande waardepatroon te integreren.'

Op een kaderconferentie van de NVSH stelde dr. C. van Emde Boas: 'De cijfers tonen overduidelijk aan, dat onder de huidige omstandigheden de grote drijfveer tot abortus is: het ontbreken van een behoorlijke anticonceptie.'

In 1952 werden voorbehoedmiddelen door de hervormde Kerk geaccepteerd. In 1963 wees bisschop Bekkers echtparen op hun eigen geweten en verantwoordelijkheid inzake gezinsplanning. Acceptatie van geboorteplanning ging overigens hand in hand met besliste afwijzing van abortus.

Sinds de oorlog waren vrouwen steeds meer gaan deelnemen aan het arbeidsproces en werden grote gezinnen steeds meer als ongewenst gezien. Werkende moeders waren echter in de jaren vijftig nog taboe; vrouwen trouwden later en bleven langer doorwerken. Het was niet ongewoon dat een gehuwde vrouw die kinderen kreeg, werd ontslagen. Moederschap en gezinsleven stonden nog steeds zeer hoog aangeschreven, de man was – ook wettelijk – de baas in huis (de ‘bevelshuishouding’), de vrouw mocht bijvoorbeeld geen zakelijke transacties aangaan. Pas in 1956 werd de vrouw handelingsbekwaam. Door de toenemende welvaart nam ook de behoefte aan vrouwelijke arbeidskrachten toe.

De tweede feministische golf deed zich voor in de jaren zestig en zeventig van de twintigste eeuw. Het accent verschoof naar gelijke rechten: het recht op arbeid, op gelijke betaling, op eerlijke verdeling van de zorgtaken. Ook seksualiteit en gezin stonden in de schijnwerpers. In 1969 bundelde een aantal actiegroepen die waren voortgekomen uit de studentenbeweging zich tot ‘Dolle Mina’. Zij noemden zich naar een grote negentiende-eeuwse feministe: Wilhelmina Drucker. Dolle Mina’s roerden zich op allerlei terreinen binnen de vrouwenbeweging, maar zijn toch vooral bekend geworden door hun ludieke acties voor opname van de pil in het ziekenfondspakket en recht op vrije abortus. In 1970 verstoorde een aantal vrouwen een congres van gynaecologen in Utrecht door hun boven de heupbroeken ontblote buiken te laten zien met daarop de slogan ‘Baas in Eigen Buik’. Andere bekende slogans waren: ‘De Vrouw beslist’, ‘Abortus Vrij’, ‘Voorkom abortus, slik de pil’, ‘Een ongewenst kind is een kind van de rekening’ en ‘Kinderen hebben het recht om gewenst te zijn’.